

ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

FACTORS OF PROVIDING OF DEVELOPMENT OF LOCAL BUDGETS OF UKRAINE ARE IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

Статтю присвячено виявленню факторів забезпечення розвитку місцевих бюджетів України в умовах децентралізації. Реалізація реформ, направлених на трансформацію системи міжбюджетних відносин, серед своїх результатів має налічувати не лише досягнення оптимальної структури розмежування владних повноважень та функціональної відповідальності в системі бюджетних взаємовідносин, але й формування відповідних організаційно-економічних механізмів та нормативно-правових засад розвитку бюджетної сфери, нарощення фінансового потенціалу та напрямів розвитку місцевих бюджетів як основи забезпечення виконання місцевими органами самоврядування покладених на них обов'язків. Процеси формування та розвитку місцевих бюджетів вимагають дотримання послідовності дій та взаємозалежностей між компонентами, факторами та чинниками побудови ефективної ціле орієнтованої системи реалізації активної фінансової політики на місцях з метою досягнення розвитку територіальних утворень.

Ключові слова: фінансова децентралізація, фінансова самостійність органів місцевого самоврядування, територіальні утворення, територіальні громади, місцеві бюджети, фінансова децентралізація.

Стаття посвячена выявлению факторов обеспечения развития местных бюджетов

Украины в условиях децентрализации. Реализация реформ, направленных на трансформацию системы межбюджетных отношений, среди своих результатов должен насчитывать не только достижение оптимальной структуры разграничения властных полномочий и функциональной ответственности в системе бюджетных взаимоотношений, но и формирование соответствующих, организационно-экономических механизмов и нормативно-правовых принципов развития бюджетной сферы, наращивания финансового потенциала и направлений развития местных бюджетов, как основы обеспечения выполнения местными органами самоуправления возложенных на них обязанностей. Процессы формирования и развития местных бюджетов требуют соблюдения последовательности действий и взаимосвязей между компонентами, факторами и факторами построения эффективной, целенаправленной системы реализации активной фискальной политики на местах с целью достижения развития территориальных образований.

Ключевые слова: финансовая децентрализация, финансовая самостоятельность органов местного самоуправления, территориальные образования, территориальные общества, местные бюджеты, фискальная децентрализация.

УДК 330.341.46

<https://doi.org/10.32843/infrastruct35-82>

Першко Л.О.

к.е.н., доцент,
старший науковий співробітник,
професор кафедри фінансів
та маркетингу
Інститут екології економіки і права

The article is devoted the exposure of factors of providing of development of local budgets of Ukraine in the conditions of decentralization. Realization of reforms, directed on transformation of the system of interbudgetary relations, among the results must count not only achievement of optimum structure of differentiating of imperious plenary powers and functional responsibility in the system of budgetary mutual relations but also forming of the proper, organizationally economic mechanisms and normatively legal principles of development of budgetary sphere increase of financial potential and directions of development of local budgets as bases of providing of implementation the local organs of self-government of the duties laid on them. The processes of forming and development of local budgets are required by the observances of sequence of executions and dependences between components, factors and factors of construction effective, unit the oriented system of realization of active fiscal policy on places with the purpose of achievement of development of territorial educations. Thus, research of questions of expansion of sources of forming of local budgets and them financial strengthening it appears actual in the context of determination of key factors of influence. Introduction financially decentralization it will be effective for the observance of such pre-conditions: to responsibility of organs of local self-government in part of providing of quality of grant of public services and satisfaction of public necessities; hard differentiating and distributing of obligation in relation to realization of charges between the separate levels of power in accordance with economic indicators; an autonomy of local self-government is in possibility of making decision in relation to volumes and structure of charges of local budgets; a presence is an enough high level of administrative and financial potential of organs of local-authority for effective implementation of the functions laid on them; existence of powerful stimuli and effective mechanisms.

Keywords: financial decentralization, financial independence of organs of local self-government, territorial educations, territorial societies, local budgets, fiscal decentralization.

Постановка проблеми. Ефективність реалізації делегованих в результаті реформи децентралізації функцій та повноважень органів місцевого самоврядування, забезпечення реальної фінансової незалежності та управлінської самостійності територіальних утворень у сфері формування та виконання місцевих бюджетів визначається спроможністю органів місцевої влади ухвалювати результативні управлінські рішення щодо розподілу бюджетних ресурсів з метою надання населенню високоякісних публічних послуг. Важливим аспектом реалізації потенціалу зміцнення фінансової основи місцевих бюджетів є пошук та вико-

ристання стабільних та диверсифікованих власних джерел доходів, регламентування компенсаційних аспектів бюджетних видатків щодо реалізації переданих на територіальний рівень функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які займалися проблематикою формування та зміцнення місцевих бюджетів слід назвати О. Кириленко, М. Крупку, І. Луніну, Ю. Пасічника, Л. Сідельникову, Н. Ткаченко, І. Ткачук, В. Тропіну, Р. Щура, С. Юрія, F. Bastable, H. Blochliker, J. M. Buchanan, W. E. Oates, J. Rabesona, A. Shah, C. Herzberg, J. Thornton та інших.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення факторів розвитку місцевих бюджетів України в умовах децентралізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація реформ, направлених на трансформацію системи міжбюджетних відносин, серед своїх результатів має налічувати не лише досягнення оптимальної структури розмежування владних повноважень та функціональної відповідальності в системі бюджетних взаємовідносин, але й формування відповідних організаційно-економічних механізмів та нормативно-правових засад розвитку бюджетної сфери, нарощення фінансового потенціалу та напрямів розвитку місцевих бюджетів як основи забезпечення виконання місцевими органами самоврядування покладених на них обов'язків.

Процеси формування та розвитку місцевих бюджетів вимагають дотримання послідовності дій та взаємозалежностей між компонентами, факторами та чинниками побудови ефективної цілеорієнтованої системи реалізації активної фінансової політики на місцях з метою досягнення розвитку територіальних утворень. Таким чином, дослідження питань розширення джерел формування місцевих бюджетів та їх фінансового зміцнення виявляється актуальним в контексті визначення ключових факторів впливу.

Основну частину надходжень доходів місцевих бюджетів являють податкові потоки. Зауважимо, що недостатня розгалуженість переліку джерел податкових доходів на місцевому рівні становить ключову системну проблему забезпечення фінансової стійкості територіальних утворень, оскільки місцеві бюджети у податковому аспекті розподілу фінансових ресурсів залежать від центрального рівня влади, що суперечить ефективному функціонуванню місцевого самоврядування на засадах фінансової децентралізації.

Запровадження фінансової децентралізації буде результативним за дотримання таких передумов: відповідальності органів місцевого самоврядування в частині забезпечення якості надання публічних послуг та задоволення суспільних потреб; жорстке розмежування та розподіл зобов'язань щодо здійснення видатків між окремими рівнями влади відповідно до економічних показників; автономія місцевого самоврядування у можливості ухвалення рішень щодо обсягів і структури видатків місцевих бюджетів; наявність досить високого рівня управлінського та фінансового потенціалу органів місцевої влади для ефективного виконання покладених на них функцій; існування потужних стимулів і ефективних механізмів [1; 2].

На ряду із завданням підвищення якості надання публічних послуг на місцевому рівні, фінансова децентралізація покликана створити необхідні умови сприяння сталому розвитку територій, досягненню економічного зростання та

подолання бідності. Це пов'язано з тим, що сталий розвиток забезпечується співпрацею державного і приватного секторів в громадянському суспільстві з метою досягнення ефективності використання ресурсів та нарощення економічних процесів.

Роль фінансової децентралізації полягає в сприянні розширенню дохідної частини місцевих бюджетів, ефективності використання наявних ресурсів, підвищенню рівня інноваційності територій, розвитку людського капіталу, вирішенню екологічних проблем на місцевому рівні.

Важливим аспектом впливу фінансової децентралізації є зростання рівня інвестиційної привабливості територіальних утворень, що в свою чергу, призводить до активізації інвестиційної діяльності та нарощення фінансового потенціалу територій, пришвидшення відтворювальних процесів реального сектору економіки.

Позитивними наслідками фінансової децентралізації є створення конкуренції у горизонтальній та вертикальній площині бюджетної системи, що забезпечує розвиток економіки територій та підвищення рівня якості надання публічних послуг, а також досягнення ефекту алокації в процесі надання цих послуг, тобто наголошення на задоволенні індивідуальних потреб населення території. Однак, впровадження фінансової децентралізації супроводжується рядом економічних та політичних ризиків, які спричиняються зміщенням акцентів бік місцевих потреб і проблем.

На сучасному етапі існування фінансової децентралізації в Україні слід відмітити наступні позитивні зрушення: підвищення соціально-економічного стану територіальних громад, що є результатом фінансової та секторальної децентралізації; розширення переліку дохідних джерел та надходжень до місцевих бюджетів; публічні послуги стали більш доступними; зростання кількості проєктів, фінансування яких здійснюється за рахунок Державного фонду регіонального розвитку; підвищення загального рівня добробуту територіальних утворень (громад), ознаками якого є створення або оновлення об'єктів інфраструктури та соціального призначення.

Економічне зростання країни має прямий зв'язок з фінансовим станом та рівнем розвитку територій. Окрім позитивних моментів, на сьогоднішній день, на жаль, місцеві органи влади зустрілись з рядом складних проблем, вирішення яких вимагає впровадження фінансових механізмів та застосування сучасних фінансових інструментів наповнення місцевих бюджетів з метою підвищення темпів економічного розвитку та рівня життя на місцевому рівні.

Стратегічні перетворення місцевого самоврядування мають на меті належну імплементацію положень Європейської хартії місцевого самоврядування, що передбачає насамперед розмежування повноважень органів виконавчої влади та

органів самоврядування, чіткий розподіл функцій між рівнями влади, підкріплений необхідними фінансовими ресурсами для їх виконання [3].

Фінансова децентралізація надає унікальні можливості для набуття органами місцевого самоврядування самостійності для ухвалення управлінських рішень в аспектах участі громадян та їх впливу на забезпечення умов соціального та економічного розвитку територіальних утворень. Надання належного рівня фінансового забезпечення для посилення фінансової незалежності місцевих бюджетів України є одним з ключових завдань фінансової децентралізації. Фінансове забезпечення місцевих бюджетів повинно відповідати такому рівню, щоб забезпечити розвиток території та виконання органами місцевої влади покладених на них функцій.

Висновки з проведеного дослідження.

Визначено ключові фактори забезпечення розвитку місцевих бюджетів України в умовах фінансової децентралізації, що можуть бути представлені за такими критеріями: інституційні (юридичні правила та норми регулювання бюджетного процесу на місцевому рівні), економічні (економічна активність території, інвестиційна привабливість, розвиток інновацій, рівень доходів населення тощо), соціальні (рівень та набір соціальних потреб територіальних утворень, кількість соціально незахищених верств населення на окремій території, швидкість та повнота вирішення суспільно значущих проблем), географічні (територіальне розміщення громади, її масштаб, наявність на території природних ресурсів, корисних копалин тощо) та демографічні (рівень економічної активності населення, зайнятості та безробіття, внутрішня міграція тощо).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Проект з регіонального врядування та розвитку України «Фіскальна децентралізація в Україні: поточний стан та необхідність реформ». URL: http://www.rgd.org.ua/resources/publications_list/Fiscal_decentralization_in_Ukraine_UKR.pdf
2. Клименко О.М. Фінансова децентралізація як основа розвитку місцевого самоврядування. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : Державне управління*. 2018. Том 29 (68). № 5. С. 103–107.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 (у редакції від 16.11.2009). URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_036

REFERENCES:

1. Proekt z rehionalnoho vpiadyvannia ta pozvytky Ukraïny «Fiskalna detsentralizatsiia v Ukraïni: potochnyi stan ta neobxidnist peform» [Project from regional government and development of Ukraine «The fiscal decentralization in Ukraine: current status and necessity of reforms»]. Available at: http://www.rgd.org.ua/resources/publications_list/Fiscal_decentralization_in_Ukraine_UKR.pdf (accessed 12 September 2019). (in Ukrainian)
2. Klymenko O.M. (2018) Financova detsentpalizatsiia yak osnova pozvytku mictsevoho camovpiadvannia [Financial decentralization as basis of development of local self-government]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: Derzhavne upravlinnia*, vol. 29(68), no. 5, pp. 103–107.
3. Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriadvannia vid 15.10.1985 (u redaktsii vid 16.11.2009). [The European charter of local self-government is from 15.10.1985 (in a release from 16.11.2009)]. Available at: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (accessed 20 December 2018).

Pershko Larisa

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Senior Researcher,

Professor at Department of Finance and Marketing

Institute of Ecology of Economics and Law

**FACTORS OF PROVIDING OF DEVELOPMENT OF LOCAL BUDGETS
OF UKRAINE ARE IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION**

The article is devoted the exposure of factors of providing of development of local budgets of Ukraine in the conditions of decentralization. Realization of reforms, directed on transformation of the system of interbudgetary relations, among the results must count not only achievement of optimum structure of differentiating of imperious plenary powers and functional responsibility in the system of budgetary mutual relations but also forming of the proper, organizationally economic mechanisms and normatively legal principles of development of budgetary sphere increase of financial potential and directions of development of local budgets as bases of providing of implementation the local organs of self-government of the duties laid on them. The processes of forming and development of local budgets are required by the observances of sequence of executions and dependences between components, factors and factors of construction effective, unit the oriented system of realization of active fiscal policy on places with the purpose of achievement of development of territorial educations. Thus, research of questions of expansion of sources of forming of local budgets and them financial strengthening it appears actual in the context of determination of key factors of influence.

Introduction financially decentralization it will be effective for the observance of such pre-conditions: to responsibility of organs of local self-government in part of providing of quality of grant of public services and satisfaction of public necessities; hard differentiating and distributing of obligation in relation to realization of charges between the separate levels of power in accordance with economic indicators; an autonomy of local self-government is in possibility of making decision in relation to volumes and structure of charges of local budgets; a presence is an enough high level of administrative and financial potential of organs of local-authority for effective implementation of the functions laid on them; existence of powerful stimuli and effective mechanisms.